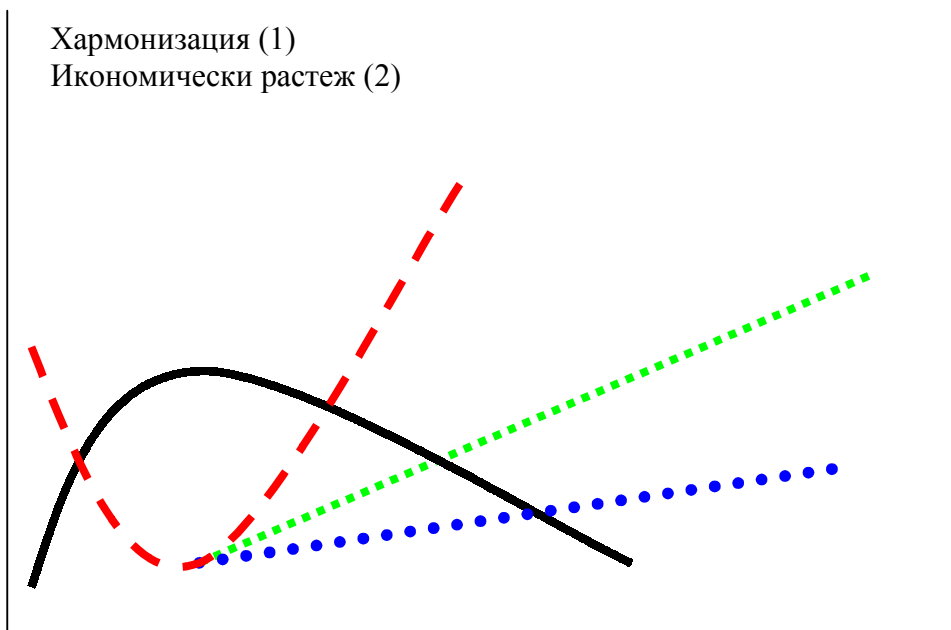

Дилемата: Присъединяването към Европейския съюз и икономическият растеж

Преди месец, при представянето на икономическия доклад за президента, показах една графика, която показва хипотетична връзка (и според мен противоречие) между хармонизацията на българската икономика с Европейския съюз (ЕС), от една страна и икономическият растеж на българската икономика, от друга. Тъй като оттогава много хора ме питат каква е логиката “зад” тази графика, ще я обясня накратко. Не отричам, разбира се, и друг тип разсъждения.

Графиката 1 Хармонизация и икономически растеж

Графиката се състои от две криви.

Кривата 1 показва динамиката на глобалната хармонизацията с ЕС, тоест вноса на цялата институционална, нормативна, регулационна, и т.н. система на ЕС, както и изискванията за номинална макроикономическа конвергенция (критерии от Маастрихт) и др. Тази крива има начало, пик (който още не сме достигнали) и разбира се, после започва да спада.

От своя страна кривата 2 показва възможната траектория на икономическият растеж, за реална конвергенция. Тя зависи до голяма степен от динамиката на ЕС, защото ние внасяме цикъла на европейската икономика (между другото една от целите на номиналната конвергенция е именно да се уеднакви цикъла в цялата зона, за да може общата парична политика да има симетричен ефект). Внасянето на цикъла ще стане (освен всичко) и чрез създаването и пренасочването на търговия към ЕС. Според мен е много вероятно създадените търговски потоци с ЕС да не компенсират разрушената търговия с други страни. Освен това е известно, че ЕС се развива с много ниски темпове (средно с около 1 % през последните години), т.е. европейската икономика е в долната фаза на икономическия цикъл. Все по-ясно е, че амбициите на Лисабонската програма (неотдавна променена) за технологическо позициониране на Европа в света, не са реалистични и са трудно реализуеми при днешното състояние на обща регулационна тежест. В определен смисъл ЕС още не е преминал меркантилистката и колбертиската си фаза, и е трудно да се говори за съществуването на автентична

пазарна икономика, такава каквато съвременните икономисти я разбират. Разбира се аз предполагам няколко варианта за развитие на ЕС в бъдеще, посочен с различни форми на кривата 2.

От тук, логиката е следната: в краткосрочен план номиналната хармонизацията на България води до загуба на потенциален доход (забавя реалната конвергенция, т.е. приближаването към средното ниво за ЕС). Тази неблагоприятност може да се компенсира впоследствие при *евентуално* благоприятно развитие на ЕС. Ако политиците от ЕС намерят сили в себе си да либерализират ЕС, то е възможно кривата 2 да се извиси бързо нагоре. В този ред на мисли аз говорих за това, че има определено противоречие между номиналната и реалната конвергенция. Или другояче, ние влизаме все повече в “дупката” на противоречието между хармонизация и догонващ растеж.

Освен това посочената теоретико-емпирична графика, историческият опит на Гърция, Испания, Португалия и Ирландия, илюстрира, няколко други любопитни зависимости:

- Догонването на доходите става главно *преди*, а не след влизане в ЕС (виж таблица). След влизане процесът е бавен (вж. таблица 1). Гърция например влиза в общността през 1981 г. и почти не се е предвидила по пътя на реалната конвергенция. Парадоксално, бързата хармонизация води до по-голяма вероятност да се оформи вътрешна бедна периферия в рамките на ЕС.

Таблица 1: Реална конвергенция (БВП на глава, ЕС15 =100)

Страна	1975	1985	1995	2001
Гърция	62	64	66	65
Ирландия	66	69	93	118
Португалия	56	57	70	69
Испания	82	74	78	84

Източник: OECD, Eurostat, Prokopijevic, M. (2004)¹.

- Субсидиите от ЕС не могат да компенсират загубата на доход от присъединяването. Като цяло те рушат стимулите за икономически растеж (това беше посочено от моите приятели от Института за пазарна икономика). Този процес е характерен за южните в ЕС страни, където са силно изразени процесите на присвояване на фондовете от ЕС, от различни групи по интереси. Това е особено опасно за България, където преразпределителните процеси в момента са поуспокоени с приключването на приватизацията. Инжектирането на нови суми пари, ще доведе до нови социални сътресения и политически борби.
- За разлика от южните ЕС, Ирландия се разви, поради свободната икономическа политика, и която позволи на субсидиите да не станат плячка на политиците и държавата.
- Чуждестранните инвестиции, и като цяло формирането на капитал, намаляват след присъединяването на страните към ЕС (вж. Prokopijevic, M. (2004)).

От тук може да се мисли в различни посоки. Например, че:

- копирането на регулации и закони от ЕС, чиито страни-членки са на друга фаза на развитие (и които когато са конвергирали на са имали такива регулации) е непродуктивна и води до загуба на доход за България. Това означава да се преосмисля динамиката на кривата 1. Разбира се това е трудно да стане поради интересите на преговарящите от двете страни, както и поради сходните по времето на ранния СИБ пропагандни методи.
- остава да се надяваме политиците от ЕС (или от някои от новите страни) да намерят сили да се преборят за нов тип пазарна икономика и се освободят от меркантилизма, тоест да се промени наклона на кривата 2.

¹ Prokopijevic, M. (2004). Alice is not missing wonderland. The eastward enlargement of the EU, ICER Working paper series, N 32.

- нужна по-голяма либерализация на икономика която догонва за да може тя да използва своите сравнителни предимства, свързани главно (но не единствено) с по-ниските разходи за труд
- нужно да се разшири избора на отделните страни във всяка една област, като свободно започне да се говори за институционална конкуренция - фискална, парична и др. (в тази посока са последните предложения на швейцарския икономист Бруно Фрей за юридическа конкуренция). В дългосрочна перспектива свободният избор на потребителите и гражданите винаги дава най-устойчиви институционални решения.